GENERALINIO ADVOKATO
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE IŠVADA,
pateikta 2021 m. rugsėjo 9 d.[1]

Byla C-242/20

HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, veikianti kaip HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb, teisių perėmėja

prieš

BP EUROPA SE, veikiančią kaip DEUTSCHE BP AG, savo ruožtu perėmusios THE BURMAH OIL (Deutschland) GmbH, teises, teisių perėmėja

(*Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Apeliacinis komercinių bylų teismas, Kroatija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teismų bendradarbiavimas civilinėse ir komercinėse bylose – Teismų jurisdikcija – Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 – Nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas ieškinys dėl restitucijos – Kvalifikavimas – 5 straipsnio 1 ir 3 punktai – Specialioji jurisdikcija „byloje dėl sutarties“ ir „byloje dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“

I. Įžanga

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Apeliacinis komercinių bylų teismas, Kroatija) pateikė Teisingumo Teismui du klausimus dėl Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo[2] (toliau – reglamentas „Briuselis I“) išaiškinimo.

2. Šie klausimai pateikti nagrinėjant pagal Kroatijos teisę įsteigtos bendrovės *HRVATSKE ŠUME d.o.o. Zagreb* ir Hamburge (Vokietija) įsteigtos bendrovės BP EUROPA SE bylą dėl pinigų sumos, išieškotos iš pirmosios bendrovės banko sąskaitos ir pervestos antrajai bendrovei taikant vykdymo procedūrą. Kadangi ši procedūra vėliau buvo pripažinta negaliojančia, ieškovė pagrindinėje byloje prašo grąžinti atitinkamą sumą, remdamasi nepagrįstu praturtėjimu.

3. Pirminiame pagrindinės bylos etape prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikia nustatyti, ar Kroatijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti šį reikalavimą dėl restitucijos, ar su šiuo reikalavimu turi būti kreipiamasi į Vokietijos teismus, kaip į BP EUROPA

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42; klaidų ištaisymas OL L 290, 2014, p. 11).

buveinės vietos valstybės narės teismus. Atsakymas, be kita ko, priklauso nuo to, ar toks reikalavimas priskirtinas „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą.

4. Tai nėra pirmas kartas, kai Teisingumo Teismo prašoma pareikšti nuomonę dėl nepagrįstu praturtėjimu grindžiamų reikalavimų kvalifikavimo pagal reglamentą „Briuselis I“. Vis dėlto jis dar nėra vienareikšmiškai atsakęs į klausimą, ar „byloje dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ galiojanti jurisdikcijos taisyklė, numatyta šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte, taikytina tokiems reikalavimams. Kadangi ši nuostata yra sistemiškai susijusi su minėto reglamento 5 straipsnio 1 punkte esančia sąvoka „byla dėl sutarties“, nagrinėjama byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę pateikti bendrą atsakymą dėl šių dviejų taisyklių.

5. Šioje išvadoje paaiškinsiu, kad nepagrįstu praturtėjimu grindžiami reikalavimai dėl restitucijos, *pirma*, nesusiję su „byla dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą, nebent jie turi glaudų ryšį su egzistuojančiais, arba tariamai egzistuojančiais, ginčo šalių sutartiniais santykiais, ir, *antra*, jie nepriskirtini „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnio 3 punktą.

II. Teisinis pagrindas

A. Reglamentas „Briuselis I“

6. Reglamento „Briuselis I“ 11 ir 12 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(11) Jurisdikcijos taisyklės turi būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai priklauso nuo atsakovo gyvenamosios vietos, ir šiuo pagrindu jurisdikcija turi būti visada prieinama, išskyrus keletą aiškiai nustatytų situacijų, kuriuose bylinėjimosi objektas arba šalių autonomija pateisinama kaip kitokia susijusi aplinkybė. <…>

(12) Jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą.“

7. Šio reglamento 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Pagal šį reglamentą valstybėje narėje nuolat gyvenantiems asmenims, neatsižvelgiant į jų pilietybę, bylos turi būti keliamos tos valstybės narės teismuose.“

8. Šio reglamento 5 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

1) a) sutarties gali būti iškelta atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismuose;

<…>

3) civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti[, teismuose].“

9. Reglamentas „Briuselis I“ buvo pakeistas Reglamentu (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [3] (toliau – reglamentas „Briuselis Ia“). Pagal pastarojo reglamento 66 straipsnį jis taikomas tik teismo procesams, pradėtiems 2015 m. sausio 10 d. arba vėliau. Pagrindinėje byloje nagrinėjamas ieškinys buvo pareikštas 2014 m. spalio 1 d., todėl reglamentas „Briuselis I“ jam taikomas *ratione temporis*.

B. Kroatijos teisė

10. Kroatijos teisėje su nepagrįstu praturtėjimu susijusios taisyklės įtvirtintos *Zakon o obveznim odnosima* (Prievolių įstatymas, *Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 ir 29/18). 1111–1120 straipsniuose.

11. Šio įstatymo 1111 straipsnyje nustatyta:

„(1) Kai vieno asmens turto dalis kokiu nors būdu perduodama kitam asmeniui ir šis perdavimas nėra pagrįstas teisiniu sandoriu, teismo ar kitos kompetentingos institucijos sprendimu arba įstatymu, naudos gavėjas privalo grąžinti gautą turtą arba, jeigu jo nėra, grąžinti gauto turto vertę.

(2) Turto perdavimu taip pat laikoma tai, kad buvo gauta nauda dėl tam tikro veiksmo įvykdymo.

(3) Prievolė grąžinti turtą arba atlyginti vertę egzistuoja net ir tuomet, kai nauda buvo gauta remiantis netinkamu arba vėliau panaikintu pagrindu.“

III. Ginčas pagrindinėje byloje, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

12. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tam tikrą dieną *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas, Kroatija), gavęs *THE BURMAH OIL (Deutschland) GmbH* ieškinį, nurodė priverstinai įvykdyti *FUTURA d.o.o.* (Zagrebas, Kroatija) prievolę ir pirmosios bendrovės naudai išieškoti piniginę skolą, kurią antrajai bendrovei turėjo trečioji bendrovė, t. y. HRVATSKE ŠUME [4].

13. Pastaroji bendrovė padavė ypatingąjį skundą *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Aukščiausiasis Teismas, Kroatija), prašydama pripažinti negaliojančiomis vykdymo priemones, kurias buvo nurodyta taikyti jos atžvilgiu. Kadangi šis skundas neturi stabdomojo poveikio, priverstinis vykdymas buvo įgyvendintas 2003 m. kovo 11 d., t. y. dieną, kai 3 792 600,87 Kroatijos kunų (HRK) (apie 503 331 EUR) suma buvo išieškota iš jos banko sąskaitos ir pervesta DEUTSCHE BP AG, kuri per tą laiką perėmė *THE BURMAH OIL (Deutschland)* teises, kiek tai susiję su aptariamos skolos mokėjimu.

14. Nagrinėdamas HRVATSKE ŠUME paduotą skundą *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas) 2009 m. gegužės 21 d. sprendime nusprendė, kad šiai bendrovei taikytos vykdymo priemonės buvo negaliojančios.

[3] 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 351, 2012, p. 1).

[4] Konkrečiau kalbant, tuo metu tai buvo *HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o. Zagreb*, kurios teises vėliau perėmė bendrovė *HRVATSKE ŠUME d.o.o. Zagreb*. Kadangi ši aplinkybė neturi reikšmės šiai bylai, patogumo sumetimais vartosiu HRVATSKE ŠUME kaip nuorodą tiek į vieną, tiek į kitą bendrovę.

15. 2014 m. spalio 1 d. *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) gavo HRVATSKE ŠUME ieškinį dėl nepagrįstą praturtėjimą sudarančių sumų grąžinimo [5], pareikštą BP EUROPA (kuri per tą laiką perėmė DEUTSCHE BP teises). Šiomis aplinkybėmis ieškovė pagrindinėje byloje iš esmės teigė, kad dėl 2009 m. gegužės 21 d. *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas) priimto sprendimo nebeliko teisinio pagrindo, pagal kurį išieškota skola buvo pervesta DEUTSCHE BP ir dėl to ši bendrovė nepagrįstai praturtėjo. Taigi BP EUROPA privalo gražinti HRVATSKE ŠUME pagrindinėje byloje aptariamą sumą kartu su įstatyme numatytomis palūkanomis.

16. Gindamasi BP EUROPA nurodė Kroatijos teismų jurisdikcijos nebuvimą. Šiuo pagrindu 2019 m. kovo 20 d. nutartimi *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) atmetė HRVATSKE ŠUME pareikštą ieškinį. Iš esmės šis teismas nusprendė, kad reglamente „Briuselis Ia“ nenustatyta specialiosios jurisdikcijos taisyklės bylose dėl nepagrįsto praturtėjimo, todėl taikytina tik bendroji taisyklė dėl atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės narės teismų jurisdikcijos, numatyta šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje. Taigi ieškovė pagrindinėje byloje esą turėjo pareikšti ieškinį Vokietijos teismuose.

17. HRVATSKE ŠUME dėl šios nutarties padavė apeliacinį skundą *Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Apeliacinis komercinių bylų teismas). Šis teismas pažymi, kad *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) klaidingai rėmėsi reglamentu „Briuselis Ia“, nes ieškovės pagrindinėje byloje pareikštam ieškiniui *ratione temporis* taikytinas reglamentas „Briuselis I“ [6]. Be to, apeliaciniam teismui kyla klausimas, ar Kroatijos teismų jurisdikcija nagrinėti šį ieškinį galėtų būti nustatyta pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą ar 22 straipsnio 5 punktą. Šiame kontekste prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, *pirma*, ar nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas ieškinys dėl nepagrįstai sumokėtos sumos grąžinimo priskirtinas „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal pirmąją nuostatą. Jis klausia, *antra*, ar toks ieškinys yra susijęs su „teismo sprendimų vykdymu“, kaip tai suprantama pagal antrąją nuostatą, atsižvelgiant į tai, kad nurodyto praturtėjimo atsiradimas susijęs su vykdymo procesu.

18. Šiomis aplinkybėmis *Visoki trgovački sud* (Apeliacinis komercinių bylų teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar bylas dėl nepagrįstą praturtėjimą sudarančių sumų grąžinimo apima [reglamente „Briuselis I“] numatytas jurisdikcijos pagrindas, susijęs su kvazideliktais, atsižvelgiant į tai, kad šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte, be kita ko, nustatyta, kad „valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl <…> kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti [teismuose]“?

[5] Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad pagal su vykdymo procesu susijusias Kroatijos teisės normas (be kita ko, žr. *Ovršni zakon* (Priverstinio vykdymo įstatymas, *Narodne novine*, br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 ir 70/12) 58 straipsnio 5 punktą), jei tam tikros prievolė vykdoma priverstinai ir jei vykdymo priemonės vėliau buvo pripažintos negaliojančiomis, reikalavimas grąžinti nepagrįstai išieškotą turtą gali būti pateiktas per tą vykdymo procesą. Tačiau toks reikalavimas turi būti pateiktas ne vėliau kaip per vienus metus nuo šio proceso pabaigos. Nagrinėjamu atveju *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimas buvo priimtas praėjus šešeriems metams po ginčijamo priverstinio vykdymo. Todėl HRVATSKE ŠUME turėjo pareikšti ieškinį dėl restitucijos atskirai nuo pradinio vykdymo proceso.

[6] Žr. šios išvados 9 punktą.

2. Ar civilinėms byloms, pradėtoms dėl to, kad yra apribojimas laiko atžvilgiu susigrąžinti nepagrįstai sumokėtą sumą per tą pačią priverstinio vykdymo procedūrą, taikoma išimtinė jurisdikcija pagal [reglamento „Briuselis I“] 22 straipsnio 5 punktą, kuriame nustatyta, kad išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą, teismo procesuose, susijusiuose su teismo sprendimų vykdymu, turi valstybės narės, kurioje tas teismo sprendimas buvo arba turi būti įvykdytas, teismai?“

19. 2020 m. gegužės 6 d. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo tų pačių metų birželio 8 d. Kroatijos ir Čekijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija pateikė Teisingumo Teismui pastabas raštu. Šioje byloje posėdžio nebuvo surengta.

IV. Analizė

20. Abu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai susiję su Sąjungos valstybių narių teismų jurisdikcija pagal reglamentą „Briuselis I“[7] nagrinėti nepagrįstu praturtėjimu grindžiamą ieškinį. Teisingumo Teismo prašymu šioje išvadoje bus nagrinėjamas pirmasis klausimas.

21. Pirmiausia reikia priminti, kad šio reglamento 2 straipsnio 1 dalyje kaip *bendroji taisyklė* numatyta atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės narės teismų jurisdikcija. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad BP EUROPA buveinės vieta šio reglamento taikymo tikslais yra Vokietijoje[8]. Taigi pagal šią nuostatą jurisdikcija turi Vokietijos teismai.

22. Vis dėlto reglamente „Briuselis I“ taip pat numatytos taisyklės, pagal kurias tam tikrais atvejais ieškovui leidžiama pareikšti ieškinį atsakovui kitoje valstybėje narėje[9]. Šiame reglamente, be kita ko, jo 5 straipsnyje, yra įtvirtintos *specialiosios jurisdikcijos taisyklės*, susijusios su įvairiomis „bylomis“, kurios suteikia ieškovui galimybę pareikšti ieškinį viename arba keliuose papildomuose teismuose.

23. Tokios taisyklės taikomos visų pirma „byloje dėl sutarties“ ir „byloje dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“. Pirmosios kategorijos ieškinius pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą ieškovas gali pareikšti „atitinkamos prievolės vykdymo vietos teismuose“. Dėl antrosios kategorijos ieškinių šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte numatyta, kad juos galima pareikšti „vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti [teismuose]“.

24. Ieškovo galimybė pasirinkti jurisdikciją priklauso nuo jo pareikšto ieškinio kvalifikavimo. Būtent kvalifikavimo klausimą kelia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Jis iš esmės klausia, ar toks nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas ieškinys dėl restitucijos, kaip antai pareikštas HRVATSKE ŠUME, nesant specialios taisyklės reglamente „Briuselis I“ priskirtinas

[7] Neginčijama, kad HRVATSKE ŠUME pareikštas ieškinys patenka į reglamento „Briuselis I“ taikymo sritį. *Visų pirma* šis ieškinys patenka į jo dalykinę taikymo sritį, nes, pirma, pareikštas tarpvalstybinėje byloje, ir, antra, jis (*a priori*) priskirtinas prie „civilinių ir komercinių bylų“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 1 dalį. *Be to*, jis patenka į šio reglamento *ratione personae* taikymo sritį, nes jame numatytos jurisdikcijos taisyklės iš esmės taikomos, kai atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybės narės teritorijoje (žr. minėto reglamento 8 konstatuojamąją dalį), o BP EUROPA buveinė – Vokietijoje (žr. šios išvados 21 punktą). *Galiausiai*, kaip jau buvo paaiškinta šios išvados 9 punkte, šis ieškinys patenka į to paties reglamento taikymo sritį laiko atžvilgiu.

[8] Pagal reglamento „Briuselis I“ 60 straipsnio 1 dalį bendrovės nuolatinio buvimo vieta yra ten, kur yra jos oficiali buveinės vieta.

[9] Šiuo klausimu žr. reglamento „Briuselis I“ 3 straipsnio 1 dalį.

„bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, minimai šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte. Galiausiai reikia nustatyti, ar Kroatijos teismas, į kurį kreipėsi ši bendrovė, gali pripažinti turįs jurisdikciją pagal šią nuostatą.

25. Kaip nurodžiau šios išvados įžangoje, reikalavimų, grindžiamų nepagrįstu praturtėjimu, kvalifikavimas pagal reglamentą „Briuselis I“ iš esmės nėra naujas klausimas Teisingumo Teismo jurisprudencijoje [10]. Iš tiesų į jį jau buvo kreiptasi keliose bylose dėl šios problematikos, kiek tai susiję su įvairiomis šio reglamento nuostatomis [11]. Vis dėlto jis dar nėra vienareikšmiškai išsprendęs šioje byloje pateikto klausimo [12].

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kaip ir Čekijos vyriausybė bei Komisija, linkęs manyti, kad nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas ieškinys patenka į reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritį. Kaip ir Kroatijos vyriausybė, aš taip nemanau. Šiame kontekste norėčiau pažymėti, kad nors pirmasis prejudicinis klausimas susijęs tik su minėto 5 straipsnio 3 punktu, ši nuostata, sisteminiu požiūriu, susijusi su šio reglamento 5 straipsnio 1 punktu, kaip bus išsamiai išdėstyta toliau. Iš tikrųjų negalima priimti sprendimo dėl pirmojo iš šių punktų, prieš tai neatmetus antrojo iš jų taikymo. Taigi išnagrinėsiu juos paeiliui (B dalis). Prieš tai trumpai apžvelgsiu teisinį nepagrįsto praturtėjimo institutą, kaip jis suprantamas valstybių narių nacionalinės teisės sistemose (A dalis).

A. Pagrindiniai nepagrįsto praturtėjimo bruožai

27. Kiek man žinoma, visose valstybių narių nacionalinės teisės sistemose viena ar kita forma egzistuoja teisinis nepagrįsto praturtėjimo institutas (taip pat vadinamas praturtėjimu „be pagrindo“, „nepateisinamu“ arba „neteisėtu“) [13]. Remiantis šiuo institutu, asmuo, kuris nepagrįstai

[10] Šioje išvadoje remsiuosi bylomis, susijusiomis su 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselyje pasirašyta Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32) (toliau – Briuselio konvencija), su reglamentu „Briuselis I“ (kuris pakeitė šią konvenciją) ir reglamentu „Briuselis Ia“ (kuris pakeitė pirmąjį reglamentą), neišskirdamas šių teisės aktų. Iš tiesų pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją jo pateiktas Briuselio konvencijos ir reglamento „Briuselis I“ nuostatų išaiškinimas taikytinas reglamento „Briuselis Ia“ nuostatoms (ir atvirkščiai), jeigu jos yra „lygiavertės“. Taip yra, be kita ko, pirma, pirmųjų dviejų teisės aktų 5 straipsnio 1 ir 3 punktų ir, antra, trečiojo teisės akto 7 straipsnio 1 ir 2 punktų atveju (be kita ko, žr. 2020 m. lapkričio 24 d. Sprendimą *Wikingerhof* (C-59/19, toliau – Sprendimas *Wikingerhof*, EU:C:2020:950, 20 punktas ir nurodyta jurisprudencija)).

[11] Žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Kalfelis* (189/87, toliau – Sprendimas *Kalfelis*, EU:C:1988:459), 1995 m. kovo 28 d. Sprendimą *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85), 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Sapir ir kt.* (C-645/11, EU:C:2013:228), 2016 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Profit Investment SIM* (C-366/13, EU:C:2016:282), 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:607) ir 2016 m. spalio 12 d. Sprendimą *Kostanjevec* (C-185/15, EU:C:2016:763).

[12] Šis klausimas jau buvo pateiktas bylose, kuriose priimti 1995 m. kovo 28 d. Sprendimas *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85) ir 2016 m. liepos 28 d. Sprendimas *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:607). Tačiau pirmajame sprendime Teisingumo Teismas pripažino neturįs jurisdikcijos, o antrajame – kad nereikia atsakyti į šį klausimą, nes nagrinėjamas prašymas nepateko į reglamento „Briuselis I“ taikymo sritį. Generalinis advokatas N. Wahl, atvirkščiai, savo išvadoje byloje *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, 48–75 punktai) pateikė svarbių argumentų minėtu klausimu, kuriais aš pasiremsiu. Galiausiai Sprendime *Kalfelis*, nors jame ir nebuvo vienareikšmiškai atsakytą į tą patį klausimą, yra pateikta tam tikrų nuorodų šiuo atžvilgiu (žr. šios išvados 73 ir 74 punktus).

[13] Dėl lyginamosios analizės žr. Von Bar, C. ir kt. (leid.) *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*, Sellier, European Law Publishers, Miunchenas, 2008, t. IV, kn. VII („Unjustified enrichment“), p. 3843 ir paskesni, ypač p. 3850–3874. Nepagrįsto praturtėjimo institutas taip pat egzistuoja Sąjungos materialinėje teisėje (be kita ko, žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Somvao* (C-599/13, EU:C:2014:2462, 35 ir 36 punktai) ir 2006 m. lapkričio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (T-333/03, EU:T:2006:348, 94 punktas ir nurodyta jurisprudencija)).

praturtėjo kito asmens sąskaita, privalo atlyginti šiam asmeniui gautą naudą [14]. Paprastai laikoma, kad šis institutas išreiškia teisingumo principą, pagal kurį niekas negali praturėti kito asmens sąskaita [15].

28. To instituto apibrėžtis skiriasi įvairiose valstybėse narėse. Konkrečiai kalbant, kai kuriose nacionalinės teisės sistemose, kaip antai Vengrijos ir Lenkijos teisėje, yra nepagrįstą praturtėjimą apimanti sąvoka, kurią atitinka tik vienas ieškinys, istoriškai vadinamas „de in rem verso“. Kitose nacionalinės teisės sistemose, įskaitant Danijos, Ispanijos, Prancūzijos ar dar Austrijos teisę, šio instituto apibrėžtis apima įvairius variantus ir atitinkamus ieškinius, be kita ko, nuo kitų nepagrįsto praturtėjimo formų atskiriant nepagrįstai sumokėtos sumos grąžinimą (*condictio indebiti*). Be to, skiriasi teisinių santykių rūšis, su kuria siejami šis institutas ir galimi jo variantai. Pavyzdžiui, Prancūzijos teisėje nepagrįstas praturtėjimas (ir nepagrįstai gautos sumos mokėjimas) priskiriami prie „kvazisutarčių“ – ši sąvoka, beje, nežinoma kitose teisės sistemose, kaip antai Vokietijos teisėje, – o *Common law* šis institutas priskiriamas neseniai atsiradusiai teisės šakai, vadinamai „law of restitution“ [16].

29. Vis dėlto šie niuansai neturi lemiamos reikšmės taikant Sąjungos tarptautinės privatinės teisės normas. Konkrečiai kalbant, man neatrodo būtina atskirti nepagrįstai gautos sumos mokėjimą nuo nepagrįsto praturtėjimo, nes antroji sąvoka, suprantama plačiai, apima ir pirmąją. Be to, tikslus šio instituto klasifikavimas pagal kiekvienos valstybės narės nacionalinę teisę nėra toks svarbus, palyginti su aplinkybe, kad paprastai jis priskiriamas prie *sui generis kategorijos*, kuri nėra siejama, be kita ko, nei su sutarčių teise, nei su civilinei atsakomybei taikytinomis normomis.

30. Iš esmės valstybių narių nacionalinės teisės sistemose nepagrįstas praturtėjimas yra *savarankiškas prievolės šaltinis*. Konkrečiau kalbant, dėl tokio praturtėjimo atsiranda *prievolė grąžinti*. Praturtėjusioji šalis privalo grąžinti nukentėjusiajai šaliai turtinę naudą (arba tam tikrais atvejais šios naudos piniginį ekvivalentą), kurią pirmoji nepagrįstai gavo antrosios sąskaita. Taigi įstatymu siekiama ištaisyti neteisingą situaciją, įpareigojant atkurti *status quo ante*. Pareikšdamas ieškinį dėl nepagrįsto praturtėjimo ieškovas remiasi šia prievole [17]. Taigi toliau šioje išvadoje patogumo sumetimais kalbėsiu apie ieškinį (-ius) arba reikalavimą (-us) dėl restitucijos, grindžiamus nepagrįstu praturtėjimu.

31. Pagal šias skirtingas nacionalinės teisės sistemas norint pareikšti tokį ieškinį paprastai reikia, kad būtų įvykdytos *keturios sąlygos*, t. y.: 1) atsakovo praturtėjimas; 2) ieškovo turto sumažėjimas; 3) sąsajos tarp praturtėjimo ir turto sumažėjimo buvimas; ir 4) juos pateisinančio „pagrindo“ (kitaip tariant, teisinio pagrindo) nebuvimas [18].

[14] Dėl panašios apibrėžties žr. DCFR VII.-1:101 straipsnio 1 dalį.

[15] Be kita ko, žr. generalinio advokato J. Mazák išvadą byloje *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:342, 47 punktas). Kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nepagrįsto praturtėjimo sąvoka kyla iš romėnų teisės *condictiones* (*condictio indebti*, *condictio sine causa* ir t. t.) (be kita ko, žr. Romani, A.-M. „Enrichissement injustifié“, *Répertoire de droit civil, Dalloz*, 2018 m. vasaris, § 21).

[16] Be kita ko, žr. Von Bar, C. ir kt., *op. cit*., p. 3860–3865.

[17] Žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 44 ir 47 punktai) ir generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, 61 punktas).

[18] Praturtėjimas turi „pagrindą“, kai jis pateisinamas sutartimi, vienašaliu aktu, prievole pagal įstatymą, teismo sprendimu ir t. t. (be kita ko, žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 46 punktas)). Be to, paprastai nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas ieškinys dėl restitucijos gali būti pareikštas tik subsidiariai, t. y. kai asmuo, kurio turtas sumažėjo, neturi jokio kito teisinio būdo gauti tai, kas jam priklauso (be kita ko, žr. generalinio advokato J. Mazák išvadą byloje *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:342, 47 ir 48 punktai)).

32. HRVATSKE ŠUME teigia, kad sąlygos, kaip antai įtvirtintos Kroatijos teisėje, nagrinėjamu atveju yra įvykdytos. Kaip paaiškina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kelių milijonų HRK paėmimas iš ieškovės pagrindinėje byloje banko sąskaitos ir šios sumos pervedimas *THE BURMAH OIL (Deutschland)* lėmė antrosios bendrovės praturtėjimą ir atitinkamai pirmosios bendrovės turto sumažėjimą. Nors šis turto perdavimas iš pradžių turėjo „pagrindą“ pagal vykdymo procedūrą, kurią *THE BURMAH OIL (Deutschland)* pradėjo prieš FUTURA ir, konkrečiau kalbant, pagal vykdymo priemones, kurias *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) nurodė taikyti HRVATSKE ŠUME atžvilgiu, *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) šias priemones panaikino ir atitinkamai atgaline data panaikino šį „pagrindą“ [19].

B. Reikalavimų dėl restitucijos, grindžiamų nepagrįstu praturtėjimu, kvalifikavimas pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą ir 5 straipsnio 3 punktą

33. Apžvelgus pagrindinius nepagrįsto praturtėjimo aspektus, dabar reikia išnagrinėti reikalavimų, turinčių tokį pagrindą, *kvalifikavimą* pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą ir 5 straipsnio 3 punktą. Šiomis aplinkybėmis reikia atlikti kelis metodinius patikslinimus.

34. Kadangi reglamente „Briuselis I“ nepateikta atitinkamų apibrėžčių, Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad „byla dėl sutarties“, nurodyta pirmojoje nuostatoje, ir „byla dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, nurodyta antrojoje nuostatoje, – tai savarankiškos Sąjungos teisės sąvokos, kurios turi būti aiškinamos daugiausia [20] remiantis šio reglamento *sistema* ir *tikslais*, kad būtų užtikrintas vienodas jame nustatytų jurisdikcijos taisyklių taikymas visose valstybėse narėse. Taigi reikalavimo priskyrimas vienai ar kitai kategorijai nepriklauso nei nuo teismo, į kurį kreiptasi, nacionalinėje teisėje (vadinamoji „lex fori“) numatytų sprendimų, nei nuo jo kvalifikavimo pagal taikytiną teisę (vadinamoji „lex causae“) [21].

35. Kalbant, pirma, apie reglamento „Briuselis I“ *sistemą*, pažymėtina, jog Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad ji grindžiama šio reglamento 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendrąja taisykle, pagal kurią jurisdikciją turi atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės narės teismai, o specialiosios jurisdikcijos taisyklės, numatytos, be kita ko, jo 5 straipsnyje, – tai nukrypti nuo šios bendrosios taisyklės leidžiančios nuostatos, todėl jos turi būti aiškinamos siaurai [22].

36. Kalbant, antra, apie reglamento „Briuselis I“ *tikslus*, iš jo 12 konstatuojamosios dalies matyti, kad specialiosios jurisdikcijos taisyklėmis, numatytomis šio reglamento 5 straipsnio 1 punkte ir 5 straipsnio 3 punkte, siekiama, be kita ko [23], artumo ir teisingumo vykdymo tikslų. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad šiomis dviem nuostatomis ieškovui suteikta

19 Žr. šios išvados 12–15 punktus.

20 Bendrieji principai, išplaukiantys iš nacionalinės teisės sistemų, taip pat yra svarbūs (žr. šios išvados 50 išnašą).

21 Be kita ko, žr. 1983 m. kovo 22 d. Sprendimą *Peters Bauunternehmung* (34/82, EU:C:1983:87, 9 ir 10 punktai), Sprendimą *Kalfelis* (15 ir 16 punktai) ir Sprendimą *Wikingerhof* (25 punktas).

22 Be kita ko, žr. Sprendimą *Kalfelis* (19 punktas), 1998 m. spalio 27 d. Sprendimą *Réunion européenne ir kt.* (C-51/97, EU:C:1998:509, 16 punktas), ir Sprendimą *Wikingerhof* (26 punktas).

23 Reglamente „Briuselis I“ nustatytomis jurisdikcijos taisyklėmis apskritai siekiama užtikrinti teisinį saugumą ir atitinkamai sustiprinti valstybių narių teritorijoje gyvenančių (ar įsisteigusių) asmenų teisinę apsaugą. Todėl šios taisyklės turi būti labai nuspėjamos: ieškovas turi galėti lengvai nustatyti teismus, kuriuose gali pareikšti savo ieškinį, o atsakovas turi galėti pagrįstai iš anksto numatyti teismus, kuriuose gali būti patrauktas atsakomybėn (žr. šio reglamento 11 konstatuojamąją dalį ir 2021 m. birželio 17 d. Sprendimą *Mittelbayerischer Verlag* (C-800/19, EU:C:2021:489, 25 punktas ir nurodyta jurisprudencija)).

pasirinkimo galimybė buvo įtvirtinta atsižvelgiant į tai, kad minėtose nuostatose nurodytose „bylose“ egzistuoja itin glaudus ryšys tarp ieškinio ir teismo, kuriam galima jį pareikšti, siekiant veiksmingai organizuoti procesą [24].

37. Atsižvelgdamas į šiuos bendro pobūdžio argumentus Teisingumo Teismas palaipsniui savo jurisprudencijoje nustatė „bylos dėl sutarties“ ir „bylos dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ apibrėžtis.

38. *Pirma*, iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos, pradedant Sprendimu *Handte* [25], matyti, jog reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punkto taikymas „remiasi prielaida, kad asmuo turi laisva valia prisiimtą teisinę prievolę kito asmens atžvilgiu, kuria grindžiamas ieškovo ieškinys“ [26]. Kitaip tariant, „byla dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, apima bet kokį reikalavimą, grindžiamą tokia prievole [27].

39. *Antra*, taip pat remiantis jurisprudencija, suformuota pradedant Sprendimu *Kalfelis* ir neseniai patvirtinta Sprendime *Wikingerhof*, į „bylos dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą, „patenka bet koks reikalavimas, kuriuo siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę ir kuris nėra priskirtinas prie bylų, kylančių iš sutarčių“, kaip jos suprantamos pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 punktą, „t. y. jis nėra grindžiamas vieno asmens laisvai prisiimta teisine prievole kitam asmeniui“ [28].

40. Kartu skaitant šias apibrėžtis matyti, kaip jau paaiškinau savo išvadoje byloje *Wikingerhof* [29] ir kaip Teisingumo Teismas nusprendė savo sprendime toje byloje [30], kad tam tikro reikalavimo priskyrimas „bylai dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą, arba „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnio 3 punktą, *priklauso nuo prievolės, kuria šis reikalavimas grindžiamas*.

41. Iš esmės atliekant kvalifikavimo „testą“ siekiama *nustatyti prievolę*, kuria ieškovas remiasi prieš atsakovą, paskui – *nustatyti šios prievolės pobūdį*, kuris savo ruožtu priklauso nuo įvykio ar veiksmo, sudarančio *tos prievolės šaltinį*. Kaip nurodysiu toliau, jei nagrinėjama prievolė kyla iš sutarties ar kitokios formos asmens savanoriško įsipareigojimo kito asmens atžvilgiu, ši prievolė ir atitinkamai reikalavimas, priskiriami bylai „dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą. Atvirkščiai, jei nagrinėjamos prievolės šaltinis yra „žalą sukėlęs įvykis“, prievolė ir reikalavimas yra „dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnio 3 punktą [31]. Galiausiai, jei šis šaltinis yra kitoks, negali būti taikoma viena ar kita iš šių nuostatų.

[24] Be kita ko, žr. 1976 m. spalio 6 d. Sprendimą *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, EU:C:1976:133, 13 punktas), 1997 m. vasario 20 d. Sprendimą *MSG* (C-106/95, EU:C:1997:70, 29 punktas) ir Sprendimą *Wikingerhof* (28 ir 37 punktai).

[25] 1992 m. birželio 17 d. sprendimas (C-26/91, EU:C:1992:268, 15 punktas).

[26] 2005 m. sausio 20 d. Sprendimas *Engler* (C-27/02, EU:C:2005:33, 50 ir 51 punktai), 2015 m. sausio 28 d. Sprendimas *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 39 punktas) ir 2020 m. lapkričio 11 d. Sprendimas *Ellmes Property Services* (C-433/19, EU:C:2020:900, 37 punktas).

[27] Žr. mano išvadą byloje *Wikingerhof* (C-59/19, toliau – mano išvada byloje *Wikingerhof*, EU:C:2020:688, 36 punktas).

[28] Be kita ko, žr. Sprendimą *Kalfelis* (18 punktas), 2002 m. spalio 1 d. Sprendimą *Henkel* (C-167/00, EU:C:2002:555, 36 punktas) ir Sprendimą *Wikingerhof* (23 punktas).

[29] Visų pirma žr. 6, 39, 46, 49, 90 ir 118 punktus.

[30] Žr. Sprendimą *Wikingerhof* (31 punktas).

[31] Žr. mano išvadą byloje *Wikingerhof* (49 punktas ir jame minėtos nuorodos). Dėl šio „testo“ taikymo neseniai nagrinėtoje byloje žr. 2021 m. kovo 25 d. Sprendimą *Obala i lučice* (C-307/19, EU:C:2021:236, 88 ir 89 punktai).

42. Šiame kontekste, pirma, Reglamente (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I)[32] (toliau – reglamentas „Roma I“) ir, antra, Reglamente (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II)[33] (toliau – reglamentas „Roma II“) pateikiama naudingų nuorodų siekiant nustatyti konkrečios prievolės pobūdį, taigi priimti sprendimą dėl ja grindžiamo reikalavimo kvalifikavimo. Iš tiesų, nors šių reglamentų taikymo sritis nėra visiškai tokia pat kaip atitinkamai reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punkto ir 5 straipsnio 3 punkto[34], vis dėlto įstatymų kolizijos srityje jie antrina šioms nuostatoms ir šie trys reglamentai turi būti aiškinami kiek įmanoma nuosekliai[35].

43. Priminęs šiuos dalykus, paskesnėse dalyse paaiškinsiu, kodėl nepagrįstu praturtėjimu grindžiami reikalavimai dėl restitucijos iš principo nėra susiję su „byla dėl sutarties“, išskyrus tam tikrus atvejus (1 dalis), ir kodėl jie nepriskirtini „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ (2 dalis).

1. Nepagrįstu praturtėjimu grindžiami reikalavimai dėl restitucijos, iš principo nepriskirtini „bylai dėl sutarties“

44. Kaip paaiškinau šios išvados 38 punkte, „byla dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą, apima bet kokį reikalavimą, grindžiamą „laisva valia prisiimta teisine prievole“, t. y. „sutartine prievole“, kaip ši sąvoka savarankiškai aiškinama pagal Sąjungos tarptautinę privatinę teisę[36]. Tokia prievolė kyla iš sutarties ar kitokios formos vieno asmens savanoriško įsipareigojimo kito asmens atžvilgiu[37].

45. Vis dėlto pareiškiant nepagrįstu praturtėjimu grindžiamą reikalavimą grąžinimo prievolė, kuria remiasi ieškovas, paprastai nekyla iš tokio atsakovo savanoriško įsipareigojimo ieškovo atžvilgiu. Atvirkščiai, ši prievolė atsiranda neatsižvelgiant į praturtėjusio asmens valią. Nors nagrinėjamu atveju BP EUROPA pirmtakė pradėjo vykdymo procedūrą, lėmusią jos praturtėjimą, jos valia tik tuo ir apsiribojo. Ji neketino prisiimti įsipareigojimo HRVATSKE ŠUME atžvilgiu. Minėta grąžinimo prievolė iš tikrųjų kyla tiesiogiai iš įstatymo, kuriame teisingumo sumetimais nustatyti teisiniai padariniai, susiję su šį praturtėjimą pateisinančio „pagrindo“ nebuvimu.

[32] 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 177, 2008, p. 6; klaidų ištaisymas OL L 309, 2009, p. 87).

[33] 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 199, 2007, p. 40; klaidų ištaisymas OL L 106, 2015, p. 80).

[34] Žr. šios išvados 77 ir 78 punktus.

[35] Žr. reglamentų „Roma I“ ir „Roma II“ 7 konstatuojamąją dalį, taip pat mano išvadą byloje *Wikingerhof* (5 punktas).

[36] Teisingumo Teismas taip pat taikė šią apibrėžtį reglamentui „Roma I“ (žr. 2016 m. sausio 21 d. Sprendimą *ERGO Insurance ir Gjensidige Baltic* (C-359/14 ir C-475/14, EU:C:2016:40, 44 punktas)).

[37] Pabrėžiu, kad visos prievolės, įskaitant „sutartinę prievolę“, pirmiausia kyla iš įstatymo. Tačiau reikia nustatyti, ar pagal įstatymą prievolė tenka skolininkui *dėl jo sudarytos sutarties arba kito savanoriško įsipareigojimo*, ar nepriklausomai nuo tokio įsipareigojimo (šiuo klausimu žr. Sprendimą *Wikingerhof* (33 ir 34 punktai)). Dėl įvairių rūšių savanoriškų įsipareigojimų, kuriuos Teisingumo Teismas pripažino savo jurisprudencijoje, žr. mano išvadą byloje *Wikingerhof* (37 punktas).

46. Taigi prievolė, atsiradusi dėl nepagrįsto praturtėjimo, paprastai nėra „laisva valia prisiimta teisinė prievolė“, kaip tai suprantama pagal jurisprudenciją, susijusią su reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktu. Taigi reikalavimai dėl restitucijos, grindžiami tokiu praturtėjimu, iš principo nėra susiję su šioje nuostatoje numatyta „byla dėl sutarties“ [38].

47. Šį aiškinimą patvirtina reglamento „Roma II“ tekstas. Iš tiesų iš šio reglamento 2 straipsnio 1 dalies matyti, kad grąžinimo prievolė, atsiradusi dėl nepagrįsto praturtėjimo, laikoma „nesutartine prievole“, kuri patenka į šio reglamento taikymo sritį [39] ir kuriai taikomos specialiosios kolizinės normos pagal jo 10 straipsnį.

48. *Taigi*, pirma pateiktas aiškinimas turi būti sušvelnintas. Iš tiesų, kaip visiškai teisingai pažymi Komisija, nepagrįstu praturtėjimu grindžiami reikalavimai dėl restitucijos gali būti pateikiami skirtingomis aplinkybėmis. Konkrečiai kalbant, nors toks reikalavimas gali būti pateiktas tarp asmenų, kurie, be kita ko, nėra saistomi jokių teisinių santykių, kaip *a priori* yra HRVATSKE ŠUME ir BP EUROPA atveju [40], jis taip pat gali būti glaudžiai susijęs su egzistuojančiais arba tariamai egzistuojančiais ginčo šalių sutartiniais santykiais.

49. Kaip Teisingumo Teismas nusprendė Sprendime *Profit Investment SIM* [41], reikalavimas grąžinti tai, kas buvo suteikta pagal negaliojančią sutartį (niekinę, netekusią galios ir t. t.), priskirtinas „bylai dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą. Mano nuomone, toks pat aiškinimas taikytinas ir reikalavimams dėl restitucijos, pateiktiems nutraukus sutartį dėl nevykdymo arba ją vykdant atlikus nepagrįstą mokėjimą, pavyzdžiui, kai skolininkas pagal sutartį sumoka didesnę skolą nei jos reali suma.

50. Iš tiesų, nors materialinės teisės srityje tokie reikalavimai dėl restitucijos kartais (bet ne visada) grindžiami nepagrįsto praturtėjimo taisyklėmis [42], jie vis dėlto turi būti laikomi kilusiais iš sutarties, kiek tai susiję su reglamente „Briuselis I“ numatytų jurisdikcijos taisyklių taikymu. Iš esmės ieškovas remiasi „sutartine prievole“, kuri, jo nuomone, yra negaliojanti arba nebuvo įvykdyta atsakovo, arba kurią ieškovas mano „įvykdęs per didelės apimties“, tam, kad pagrįstų savo teisę į restituciją, kaip į reikalaujamą „ištaisymą“ (*remedy*). Taigi toks reikalavimas iš esmės grindžiamas atitinkama „sutartine prievole“, nes grąžinimo prievolė, kuria remiasi ieškovas, nėra savarankiška [43].

[38] Tuo pačiu klausimu žr. Minois, M. *Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations*, LGDJ, Paryžius, 2020, p. 263. Puikiai suprantu, kad 2009 m. gegužės 14 d. Sprendime *Ilsinger* (C-180/06, EU:C:2009:303, 57 punktas) Teisingumo Teismas *obiter dictum* leido suprasti, kad „ikisutartiniai ar kvazisutartiniai“ reikalavimai neišvengiamai patenka į reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punkto taikymo sritį. Vis dėlto manau, kad šiuo atveju reikia kalbėti apie netinkamą formuluotę. Be to, kad po 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499) priėmimo buvo nustatyta, jog ikisutartinė atsakomybė patenka ne į šio reglamento 5 straipsnio 1 punkto, o į šio reglamento 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritį (žr. šios išvados 80 išnašą), taip pat pažymėtina, kad „kvazisutarčių“ kategorija, kuri tam tikrose nacionalinės teisės sistemose apima nepagrįstą praturtėjimą (žr. šios išvados 28 punktą), paprastai negali būti priskirta to paties 5 straipsnio 1 punktui dėl priežasčių, kurias ką tik išdėsčiau.

[39] Žr. 2016 m. sausio 21 d. Sprendimą *ERGO Insurance ir Gjensidige Baltic* (C-359/14 ir C-475/14, EU:C:2016:40, 45 ir 46 punktai). Taip pat pagal analogiją žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 48 punktas).

[40] Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra informacijos apie galimus sutartinius santykius, susijusius su pagrindinės bylos esme. Iš jo matyti, kad, *pirma*, *THE BURMAH OIL (Deutschland)* buvo FUTURA kreditorė. Atitinkamas skolinis reikalavimas galbūt kilo iš tarp šių dviejų bendrovių sudarytos sutarties. *Antra*, FUTURA tariamai buvo HRVATSKE ŠUME kreditorė. Taigi galbūt egzistavo ir sutartis tarp šių dviejų bendrovių. Tačiau *a priori* nebuvo jokių sutartinių santykių tarp *THE BURMAH OIL (Deutschland) ir* HRVATSKE ŠUME (žr. šios išvados 12 punktą).

[41] 2016 m. balandžio 20 d. sprendimas (C-366/13, EU:C:2016:282, 55 ir 58 punktai).

[42] Iš tiesų, kai sutartis, pagal kurią buvo suteiktos paslaugos, pripažįstama negaliojančia, šių paslaugų gavėjo praturtėjimas praranda savo „pagrindą“ (žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 55 punktas)). Panašiai perteklinis mokėjimas, kurį atliko skolininkas pagal sutartį, neturi „pagrindo“, nes, konkrečiai kalbant, viršija tai, kam yra teisinis pagrindas. Tačiau tam tikrose teisės sistemose, kaip antai Prancūzijos ir Vengrijos teisėje, restitucijai po sutarties panaikinimo taikomos specialiosios sutarčių teisės nuostatos (be kita ko, žr. Von Bar ir kt., *op. cit.*, p. 3860).

[43] Pagal analogiją žr. mano išvadą byloje *Wikingerhof* (99 punktas). Šiame kontekste galima taip pat teigti, kad grąžinimo prievolę įstatymas numato dėl šalis siejančios arba tariamai siejančios sutarties (žr. šios išvados 37 išnašą).

51. Be to, artumo ir teisingumo vykdymo tikslus, kurių siekiama reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktu, atitinka tai, kad teismas, turintis jurisdikciją dėl sutarties, galėtų priimti sprendimą dėl jos negaliojimo, nevykdymo arba „vykdymo per didelės apimties“ pasekmių ir, be kita ko, dėl iš to kylančios restitucijos [44]. Konkrečiai kalbant, jurisdikcija neturėtų skirtis atsižvelgiant į tai, ar, atsakovui nevykdant sutartinės prievolės, ieškovas reikalauja atlyginti nuostolius, ar nutraukti sutartį ir grąžinti tai, kas buvo suteikta [45]. Be to, siekdamas priimti sprendimą dėl tokių reikalavimų dėl restitucijos teismas, į kurį kreiptasi, įvertinęs atitinkamus įrodymus iš esmės turi išspręsti su sutartimi susijusius klausimus, kaip antai, priklausomai nuo atvejo, klausimą dėl atitinkamos sutartinės prievolės turinio, jos galiojimo ar būdo, kuriuo ją turėjo įvykdyti atsakovas. Taigi yra ypač glaudus ryšys tarp reikalavimo ir „atitinkamos prievolės vykdymo vietos“ teismo, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą [46].

52. Be to, *pirma*, reglamento „Roma I“ 12 straipsnio 1 dalies c ir e punktuose numatyta, kad sutarčiai taikytina teisė (vadinamoji „lex contractus“) reglamentuoja atitinkamai sutartinių prievolių nevykdymo pasekmes ir sutarties negaliojimo pasekmes. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas laikėsi požiūrio, kad reikalavimai dėl restitucijos, kylantys dėl sutarties nutraukimo arba jos negaliojimo, taip pat dėl šiuos reikalavimus pagrindžiančių prievolių, yra „sutartinio“ pobūdžio. *Antra*, iš reglamento „Roma II“ 10 straipsnio 1 dalies matyti, kad jei nesutartinė prievolė, atsirandanti dėl nepagrįsto praturtėjimo, yra susijusi su tarp šalių egzistuojančiu ankstesniu sutartiniu santykiu (tipinis atvejis – kai skolininkas pagal sutartį sumoka didesnę skolą nei jos reali suma), tai prievolei taikoma šį santykį reglamentuojanti teisė, t. y. *lex contractus*. Taigi šių dviejų reglamentų ir reglamento „Briuselis I“ nuoseklumas pagal galimybes yra užtikrintas.

2. Reikalavimai dėl restitucijos, grindžiami nepagrįstu praturtėjimu, nepriskirtini „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto ar kvazidelikto“

53. Dėl reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto norėčiau priminti, kad iš Sprendime *Kalfelis*, cituoto šios išvados 39 punkte, suformuotos jurisprudencijos išplaukia dvi kumuliacinės sąlygos: ieškinys priskirtinas „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu, *pirma*, juo „siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę“ ir, *antra*, jis „nėra susijęs su „byla dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 punktą.

54. Iš pirmesnės šios išvados dalies matyti, kad nepagrįstu praturtėjimu grindžiami reikalavimai dėl restitucijos nėra susiję su „byla dėl sutarties“, nes jie grindžiami ne „laisva valia prisiimta teisine prievole“, o „nesutartine prievole“, nebent jie glaudžiai susiję su egzistuojančiu, arba tariamai egzistuojančiu, ankstesniu sutartiniu santykiu tarp ginčo šalių.

55. Taigi lieka išnagrinėti, ar tokiu reikalavimu „siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę“, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Kalfelis*.

[44] Tuo pačiu klausimu žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Profit Investment SIM* (C-366/13, EU:C:2015:274, 69–82 punktai); Briggs, A. *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oksonas, 2009, 5-asis leidimas, p. 225–227; Magnus, U. ir Mankowski, P. *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Kelnas, 2016, p. 174–176; Hartley, T. *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oksfordas, 2017, p. 111; Grušić, U. „Unjust enrichment and the Brussels I Regulation“, *International & Comparative Law Quarterly*, 2019, t. 68, Nr. 4, p. 837–868, ypač p. 849–861; taip pat Minois, M., *op. cit*., p. 322.

[45] Paprastai kvalifikavimas neturėtų priklausyti nuo ieškovo reikalaujamo „ištaisymo“ (*remedy*) (žr. šios išvados 82 išnašą).

[46] Žr. šios išvados 36 punktą. Norėčiau pabrėžti, kad „atitinkama prievolė“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą, kiek tai susiję su tokiais reikalavimais dėl restitucijos, mano nuomone, – tai sutartinė prievolė, kuri nurodyta reikalavime dėl restitucijos kaip negaliojanti, neįvykdyta atsakovo arba „įvykdyta per didelės apimties“ ieškovo (žr. šios išvados 50 punktą), o jurisdikciją turi vietos, kur ši prievolė turėjo būti įvykdyta, teismas (šiuo klausimu žr. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Kostanjevec* (C-185/15, EU:C:2016:397, 64 punktas)).

56. Kaip jau nurodžiau, kaip ir Kroatijos vyriausybė, aš taip nemanau [47].

57. *Pirma*, norėčiau priminti, kad pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą jurisdikcija „byloje dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ suteikiama „vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlęs įvykis“, teismui. Taigi, siekiant taikyti šią nuostatą, būtina nustatyti tokį „žalą sukėlusį įvykį“. Atitinkamai toks įvykis – tai bet kokio reikalavimo „byloje dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“ išankstinė prielaida.

58. Nuo to laiko, kai buvo priimtas Sprendimas *Bier* [48], Teisingumo Teismas yra išskirstęs sąvoką „žalą sukėlęs įvykis“, kaip ji suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 dalį, į dvi skirtingas sąvokas: „nuostoliai“ (arba, kitaip tariant, „žala“) ir „šią žalą sukėlęs priežastinis įvykis“ [49]. Šiame kontekste Teisingumo Teismas rėmėsi nesutartinės atsakomybės sudedamosiomis dalimis, kurios išvedamos iš pagrindinių principų, išplaukiančių iš valstybių narių nacionalinės teisės sistemų [50]. Taigi, jis nusprendė, jog „į deliktinę ar kvazideliktinę atsakomybę galima atsižvelgti tik su sąlyga, kad galima nustatyti priežastinį žalos ir aplinkybės, dėl kurios atsirado ši žala, ryšį“ [51].

59. Taigi laikytina, kad reikalavimu „siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę“, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Kalfelis*, jeigu jis grindžiamas „žalą sukėlusiu įvykiu“, už kurį atsakomybė priskirtina atsakovui ir dėl kurio ieškovas patyrė žalą [52]. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija ir pirmesniame punkte nurodytais bendraisiais principais, toks „žalą sukėlęs įvykis“ yra neteisėtas įvykis, t. y. veiksmas ar neveikimas, prieštaraujantis teisės aktuose kiekvienam asmeniui nustatytai pareigai ar draudimui ir darantis žalą kitam asmeniui [53].

60. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar daugelyje reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto kalbinių redakcijų daromas skirtumas tarp bylų dėl „delikto“ ir dėl „kvazidelikto“ nereiškia, kad šios nuostatos taikymo sritis turi būti aiškinama plačiau. Šiomis aplinkybėmis jis linkęs manyti, kad antroji sąvoka, priešingai nei pirmoji, gali apimti kitas nei „žalą sukėlęs įvykis“ teisines aplinkybes.

[47] Taip pat žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, 58 punktas) ir mano išvadą byloje *Wikingerhof* (66 išnaša). Žr., *contra*, generalinio advokato M. Darmon išvadą byloje *Shearson Lehman Hutton* (C-89/91, nepaskelbta Rink., EU:C:1992:410, 102 punktas).

[48] 1976 m. lapkričio 30 d. sprendimas (21/76, EU:C:1976:166).

[49] Žr. 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, 13–15 punktai).

[50] Žr. 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, 17 punktas). Šiuo klausimu Teisingumo Teismas kartais nusprendžia, kad reglamente „Briuselis I“ vartojamos sąvokos turi būti aiškinamos atsižvelgiant, pirma, į šio reglamento tikslus ir sistemą ir, antra, *į bendruosius principus, išplaukiančius iš visų nacionalinės teisės sistemų* (be kita ko, žr. 2021 m. kovo 25 d. Sprendimą *Obala i lučice* (C-307/19, EU:C:2021:236, 60 punktas ir nurodyta jurisprudencija)). Iš tiesų reglamente „Briuselis I“ numatytos kategorijos atkartoja su civiline, komercine ir procesine teise susijusias sąvokas („sutartis“, „deliktas“ ir t. t.), kurių reikšmės negalima nustatyti remiantis vien šio reglamento tikslais ir sistema. Siekdamas pateikti savarankišką šių sąvokų apibrėžtį Teisingumo Teismas tiesiogiai ar netiesiogiai remiasi būtent šiais bendraisiais principais, kurie leidžia išskirti kiekvienos iš jų „branduolį“. Visais ginčytinais atvejais pirmenybė turi būti teikiama šio reglamento tikslus ir sistemą labiausiai atitinkančiam kvalifikavimui (pagal analogiją žr. mano išvadą byloje *Verein für Konsumenteninformation* (C-272/18, EU:C:2019:679, 47 punktas)).

[51] 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, 16 punktas). Taip pat žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Zuid-Chemie* (C-189/08, EU:C:2009:475, 28 punktas), 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *ÖFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, 34 punktas) ir 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, 41 punktas).

[52] Žr. 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, 39 ir 40 punktai).

[53] Šiuo klausimu žr. 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, 25 ir 27 punktai), 2002 m. spalio 1 d. Sprendimą *Henkel* (C-167/00, EU:C:2002:555, 41 ir 42 punktai), 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *ÖFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, 35–38 punktai) ir 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, 50 punktas), taip pat Sprendimą *Wikingerhof* (33, 34 ir 36 punktai). Mintis, kad įvykis yra neteisėtas, išplaukia iš įvairių reglamento „Briuselis I“ kalbinių versijų (be kita ko, žr. versijas italų kalba („in materia di *illeciti civili* dolosi o colposi“) ir nyderlandų kalba („*onrechtmatige* daad“) (kursyvu išskirta mano)). Vis dėlto negalima atmesti galimybės, kad šio reglamento 5 straipsnio 3 punktas taikomas ir ypatingiems atsakomybės be kaltės atvejams, kai įstatyme numatyta, jog tam tikra veikla, beje, teisėta, sukelia atsakomybę už specifinę žalą, padaromą kitam asmeniui šia veikla. Tačiau ši ypatinga situacija šiuo atveju nenagrinėjama.

61. Mano nuomone, taip nėra. Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje, susijusioje su reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktu, teisingai niekuomet neišskirdavo „kvazideliktų“ iš „deliktų“. Be to, kad šis skirtumas egzistuoja ne visose šio reglamento kalbinėse versijose [54], vartojant žodį „kvazideliktas“ kai kuriose iš jų nesiekiama išplėsti šios nuostatos taikymo srities. Iš tikrųjų tai tiesiog skolinys iš Prancūzijos teisės, kuriai būdingas civilinės atsakomybės už tyčinį (deliktinį) veiksmą atskyrimas nuo atsakomybės už žalą sukėlusius įvykius, kurie įvyko dėl neatsargumo ar aplaidumo (kvazideliktai) [55]. Apskritai ši sąvoka atitinkamose redakcijose tik nurodo, kad ši nuostata apima „žalą sukėlusius įvykius“, neatsižvelgiant į tai, ar jie įvyko dėl tyčinių veiksmų, ar dėl neatsargumo [56]. „Deliktai“ ir „kvazideliktai“ sudaro tų pačių „įvykių“ atmainas. Be to, kaip pažymi pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, jei sąvoka „kvazideliktas“ apimtų kitas teisinių įvykių rūšis, minėtame 5 straipsnio 3 punkte nėra nurodytas jurisdikcijos nustatymo kriterijus dėl atitinkamų reikalavimų.

62. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad reikalavimu „siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę“, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Kalfelis*, ir jis susijęs su „byla dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą, kai grindžiamas nesutartine prievole, kurios atsiradimą, kaip paaiškinau šios išvados 41 punkte, lemia „žalą sukėlęs įvykis“ („deliktas“ arba „kvazideliktas“), kaip jis apibrėžtas šios išvados 59 punkte [57]. Vis dėlto reikalavimas, grindžiamas nesutartine prievole, atsiradusia dėl kitokio teisinio įvykio nei „žalą sukėlęs įvykis“, nepatenka į šios nuostatos taikymo sritį. Apibendrinant pažymėtina, kad ši nuostata apima ne visas nesutartines prievoles, bet tik tam tikrą jų porūšį, kurį vadinsiu „deliktinėmis arba kvazideliktinėmis prievolėmis“.

63. Taigi, nors kategorija, kurią sudaro „bylos dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip ji išaiškinta Sprendime *Kalfelis*, apima didelę atsakomybės rūšių įvairovę [58], vis dėlto, priešingai, nei leidžia suprasti Komisija, tai nėra „likutinė kategorija“, apimanti visus reikalavimus, grindžiamus civilinio ar komercinio pobūdžio prievole, kuri nėra „sutartinė“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punktą [59]. Tame sprendime Teisingumo Teismas tik nurodė, kad ši nuostata ir šio reglamento 5 straipsnio 3 punktas *tarpusavyje nesuderinami*, nes tas pats ieškinys dėl civilinės atsakomybės negali vienu metu patekti į abiejų nuostatų taikymo sritį [60]. Vis dėlto egzistuoja reikalavimai, kurie nėra susiję nei su viena, nei su kita iš šių nuostatų, nes grindžiami prievolėmis, kurios nėra nei „sutartinės“, nei „deliktinės ar kvazideliktinės“.

[54] Remiantis mano tyrimais, sąvoka „kvazideliktas“ tam tikra forma vartojama reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto versijose bulgarų, ispanų, čekų, vokiečių, graikų, anglų, prancūzų, kroatų, italų, latvių, lietuvių, vengrų, maltiečių, lenkų, rumunų ir slovėnų kalbomis. Šio termino nėra šio reglamento versijose danų, estų, nyderlandų, portugalų, slovakų, suomių ir švedų kalbomis.

[55] Žr. Prancūzijos civilinio kodekso 1241 straipsnį. Be to, šis skirtumas aiškiai matyti iš reglamento „Briuselis I“ redakcijos italų kalba („in materia di illeciti civili *dolosi* o *colposi*“) (kursyvu išskirta mano).

[56] Be kita ko, žr. Dickinson, A. *The Rome II Regulation*, Oxford University Press, 2008, p. 347 ir 348; taip pat Magnus, U. ir Mankowski, P., *op. cit.*, p. 271. Be to, manau, kad ši nuostata taikoma net atsakomybės be kaltės atvejais, kurie priklauso tik nuo žalą sukėlusio įvykio konstatavimo, neatsižvelgiant į bet kokį moralinį elementą.

[57] Žr. mano išvadą byloje *Wikingerhof* (46 punktas). Kita vertus, Teisingumo Teismas jau vartojo sąvoką „teisės pažeidimu pagrįstas reikalavimas“ (2012 m. spalio 25 d. Sprendimas *Folien Fischer ir Fofitec* (C-133/11, EU:C:2012:664, 43 punktas)).

[58] Žr. 1976 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Bier* (21/76, EU:C:1976:166, 18 punktas). Dėl įvairių pavyzdžių žr. mano išvadą byloje *Wikingerhof* (48 punktas).

[59] Žr. generalinio advokato C. Gulmann išvadą byloje *Reichert ir Kockler* (C-261/90, nepaskelbta Rink., EU:C:1992:78, Rink., p. 2169), generalinio advokato F. Jacobs išvadą byloje *Engler* (C-27/02, EU:C:2004:414, 53–57 punktai) ir generalinio advokato M. Bobek išvadą byloje *Feniks* (C-337/17, EU:C:2018:487, 98 punktas). Tiesa, 1998 m. spalio 27 d. Sprendime *Réunion européenne ir kt.* (C-51/97, EU:C:1998:509, 24 punktas), 2014 m. kovo 13 d. Sprendime *Brogsitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, 27 punktas) ir 2015 m. sausio 28 d. Sprendime *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 44 punktas) Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu reikalavimai nesusiję su „byla dėl sutarties“, jie turėtų būti laikomi priskirtinais „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“. Tačiau Teisingumo Teismas taip samprotavo dėl to, kad šie reikalavimai bet kuriuo atveju buvo grindžiami atsakovui inkriminuojamu neteisėtu įvykiu, sukeliančiu žalą ieškovui. Vienintelis kilęs klausimas buvo tas, ar ši atsakomybė buvo „sutartinė“, ar „deliktinė“.

[60] Žr. Sprendimą *Wikingerhof* (26 punktas).

64. Taigi, *antra*, nors nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas reikalavimas dėl restitucijos iš principo yra paremtas nesutartine prievole[61], šios prievolės šaltinis nėra „žalą sukėlęs įvykis“, už kurį atsakomybė priskirtina atsakovui, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą[62]. Iš tiesų, kaip iš esmės pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nepagrįstas praturtėjimas negali būti laikomas tokiu „įvykiu“. Todėl, priešingai, nei teigia Čekijos vyriausybė ir Komisija, tai nėra „kvazideliktas“, kaip suprantama pagal šią nuostatą.

65. Iš tiesų grąžinimo prievolė, kuria grindžiamas toks reikalavimas, kyla iš atsakovo praturtėjimo ir jį pateisinančio „pagrindo“ nebuvimo (arba šioje byloje dėl šio pagrindo išnykimo atgaline data)[63]. Todėl, kaip teisingai nurodo Kroatijos vyriausybė, toks reikalavimas *nereiškia, kad buvo koks nors atsakovo veiksmas arba neveikimas*. Šiuo atveju tai nėra nepagrįsto praturtėjimo sąlyga. Atitinkama prievolė atsiranda savaime, nepriklausomai nuo atsakovo elgesio[64].

66. Čekijos vyriausybė iš esmės atsikerta, kad praturtėjimą lėmęs įvykis, t. y. šiuo atveju ieškovės pagrindinėje byloje pradėtos vykdymo procedūros, kuri vėliau buvo pripažinta negaliojančia, įgyvendinimas, turi būti prilygintas „žalą sukėlusiam įvykiui“, kaip jis suprantamas pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą.

67. Vis dėlto, mano nuomone, toks sulyginimas yra netinkamas. *Visų pirma*, prievolė, kuria paremtas reikalavimas dėl restitucijos, grindžiamas nepagrįstu praturtėjimu, atsiranda ne dėl šį praturtėjimą lėmusio įvykio, o dėl paties praturtėjimo. *Be to*, atsakomybė už šį praturtėjimą lėmusį įvykį ne visuomet tenka atsakovui. Labai dažnai, atvirkščiai, už jį yra atsakingas ieškovas, – kuris, pavyzdžiui, per klaidą pervedė nepagrįstai gautą pinigų sumą. *Galiausiai*, nors šiuo atveju vykdymo procedūra buvo pradėta atsakovės pagrindinėje byloje iniciatyva, tai negali būti laikoma „žalą sukėlusiu įvykiu, nes toks veiksmas visiškai nėra neteisėtas ir plačiąja prasme nepadarė „žalos“ ieškovei pagrindinėje byloje.

68. Komisija savo ruožtu atsikerta, kad „žalą sukėlęs įvykis“, kaip jis suprantamas pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą, yra tai, kad atsakovė pagrindinėje byloje, pažeisdama Prievolių įstatymo 1111 straipsnį[65], negrąžino ieškovei pagrindinėje byloje sumos, kuri sudarė ginčijamą praturtėjimą.

69. Šiam argumentui negalima pritarti. Iš tikrųjų grąžinimo prievolė teoriškai egzistavo dar prieš atsakovei pagrindinėje byloje galimai atsisakant ją vykdyti. Sakyti, kad ši prievolė atsirado dėl jos elgesio, būtų ciklišKas argumentavimas. Grąžinimo prievolės šaltinis yra ankstesnis: primenu, kad ji atsiranda nuo nepagrįstą praturtėjimą sudarančios sumos gavimo momento (arba šioje byloje tuo momentu, kai vykdymo procedūra buvo pripažinta negaliojančia *ex tunc*).

[61] Žr. šios išvados 54 punktą.

[62] Tuo pačiu klausimu žr. 1997 m. spalio 30 d. *House of Lords* (Jungtinė Karalystė) sprendimą *Kleinwort Benson Ltd v. City of Glasgow District Council* (1997) UKHL 43; Magnus, U. ir Mankowski, P., *op. cit.*, p. 272; Gaudemet-Tallon, H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, Paris, 4e édition, 2010, p. 219; Grušić, U., *op. cit.*, p. 86, taip pat Minois, M., *op. cit.*, p. 262–265.

[63] Žr. šios išvados 32 punktą.

[64] Šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 49 punktas) ir generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, 62 punktas).

[65] Cituotas šios išvados 11 punkte.

70. Be to, jei vien tai, kad atsakovas neįvykdė prieš tai jau egzistavusios prievolės, turėtų būti vertinama kaip „žalą sukėlęs įvykis“, reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritis būtų itin plati, nes ieškinys civilinėse ir komercinėse bylose paprastai grindžiamas tuo, kad atsakovas neįvykdo tariamos prievolės [66].

71. Priešingai, nei teigia Komisija, ši situacija nepanaši į nagrinėtą byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Austro-Mechana* [67], kuriuo taip pat rėmėsi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš tiesų, mano nuomone, tos bylos aplinkybės labai ypatingos.

72. Reikia priminti, jog tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad reikalavimas sumokėti Direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo [68] 5 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą „teisingą kompensaciją“, kurį pareiškė autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacija *Austro-Mechana* bendrovėms *Amazon*, priskirtinas „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą [69]. Šis prašymas buvo grindžiamas šios „kompensacijos“ mokėjimo prievole, kurią pagal Austrijos teisę turėjo *Amazon* dėl Austrijos teritorijoje parduodamų įrašymo laikmenų [70]. Tai nebuvo neteisėtas veiksmas. Vis dėlto šis elgesys prisidėjo prie žalos, kurią teisių turėtojai patyrė dėl saugomų jų kūrinių kopijavimo asmeniniam naudojimui. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją tokia „kompensacija“ siekiama šią žalą atlyginti. *Austro-Mechana*, kaip kolektyvinio administravimo asociacija, gaudavo tą „kompensaciją“ teisių turėtojų, kuriems ji atstovauja, vardu. Taigi iš tikrųjų žala, kuria rėmėsi ši bendrovė, buvo šių teisių turėtojų žala. Apskritai prievolės, kuria buvo grindžiamas reikalavimas, šaltinis, vertinant aplinkybių visumą, buvo „žalą sukėlęs įvykis“ [71]. Be to, Austrijos teismai galėjo geriausiai įvertinti žalą, kuri buvo daroma šiems teisių turėtojams dėl Austrijos vartotojų vykdomo kopijavimo asmeniniam naudojimui (kuris priklausė nuo įrašymo laikmenų, Austrijoje parduotų *Amazon* bendrovių, skaičiaus), ir atitinkamai priimti sprendimą dėl šių bendrovių mokėtinos „teisingos kompensacijos“ sumos [72].

73. *Trečia*, aiškinimą, kad nepagrįstu praturtėjimu grindžiamam reikalavimui dėl restitucijos netaikomas reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktas, mano nuomone, patvirtina kita Sprendimo *Kalfelis* ištrauka. Primenu, kad byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, privatus asmuo pareiškė ieškinį savo bankui po nesėkmingų vertybinių popierių sandorių ir šiame kontekste pateikė kumuliacinius reikalavimus, grindžiamus trimis pagrindais, t. y. sutartine atsakomybe, deliktine atsakomybe ir galiausiai nepagrįstu praturtėjimu. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo, be kita ko, klausė, ar

66 Žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, 61 punktas). Toks rezultatas prieštarautų šios nuostatos siauro aiškinimo principui (žr. šios išvados 83 punktą).

67 2016 m. balandžio 21 d. sprendimas (C-572/14, EU:C:2016:286).

68 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230; klaidų ištaisymas OL L 314, 2008, p. 16).

69 Primenu, kad valstybės narės, kurios savo teisės aktuose nustato teisių turėtojams pripažįstamos atgaminimo teisės išimtį, susijusią su jų saugomų kurinių kopijavimu asmeniniam naudojimui (vadinamoji „kopijavimo asmeniniam naudojimui“ išimtis), turi numatyti „teisingos kompensacijos“ mokėjimą šiems teisių turėtojams. Nors iš principo šią „kompensaciją“ turėtų sumokėti šias kopijas darantys naudotojai, valstybės narės taip pat gali nustatyti, kad ją mokėtų asmenys, prekiaujantys įrašymo laikmenomis, leidžiančiomis daryti šias kopijas (žr. Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 dalies b punktą ir 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, 17–26 punktai ir nurodyta jurisprudencija)).

70 Žr. 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, 37 punktas).

71 Šis sprendimas priskirtinas prie tų ypatingų atvejų, nurodytų šios išvados 53 išnašoje.

72 Šiuo klausimu žr. mano išvadą byloje *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:90, 93 punktas). Manau, kad šioje byloje, atvirkščiai, nėra tokios artimos sąsajos (žr. šios išvados 84–89 punktus).

teismas, pagal reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą turintis jurisdikciją nagrinėti deliktine atsakomybe grindžiamą reikalavimą, taip pat dar turėjo jurisdikciją nagrinėti reikalavimus, grindžiamus sutartine atsakomybe ir nepagrįstu praturtėjimu.

74. Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė, „kad teismas, pagal [reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktą] turintis jurisdikciją nagrinėti deliktu grindžiamą ieškinio elementą, neturi jurisdikcijos nagrinėti kitų to paties ieškinio elementų, kurie *grindžiami ne deliktu*“ [73]. Vis dėlto, atsižvelgiant į ankstesniame punkte primintą kontekstą, žodžių junginys „grindžiami ne deliktu“ netiesiogiai, bet neišvengiamai reiškia nuorodą į sutartinę atsakomybę ir *nepagrįstą praturtėjimą*.

75. *Ketvirta*, priešingai nei Čekijos vyriausybė ir Komisija, manau, kad „Romos II“ reglamento aiškinimas nepaneigia, bet, priešingai, pagrindžia šioje išvadoje siūlomą aiškinimą.

76. Iš tiesų, nors, kaip nurodžiau šios išvados 47 punkte, šio reglamento taikymo sritis apima „nesutartines prievoles“, tos prievolės, kurių šaltinis – nepagrįstas praturtėjimas, patenka minėtame reglamente į *specifinę kategoriją* [74].

77. Konkrečiau kalbant, reglamento „Roma II“ II skyriuje įtvirtintos, *pirma*, taisyklės, taikytinos nesutartinėms prievolėms, kylančioms iš „delikto [žala sukėlusio įvykio]“. Mano nuomone, ši sąvoka turi tą pačią prasmę kaip ir reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkte esanti identiška sąvoka [75]. Taigi, šiuo atveju iš principo kalbama apie šios išvados 62 punkte nurodytas „deliktines arba kvazideliktines prievoles“ [76]. Todėl šis II skyrius apima tas pačias prievoles kaip ir minėto 5 straipsnio 3 punktas [77].

78. *Antra*, reglamento „Roma II“ III skyriuje įtvirtintos taisyklės, taikytinos nesutartinėms prievolėms, kurios atsirado dėl „kito veiksmo negu deliktas [žalą sukėlę įvykis]“ [78]. Reikalavimai, grindžiami atitinkamomis prievolėmis, teoriškai neturėtų patekti į reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritį [79]. Vis dėlto šis III skyrius apima nepagrįstą

[73] Sprendimas *Kalfelis* (19 punktas) (kursyvu išskirta mano).

[74] Tai atitinka tą aplinkybę, kad valstybių narių materialinėje teisėje nepagrįstas praturtėjimas priskiriamas prie *sui generis* kategorijos (žr. šios išvados 29 punktą).

[75] Atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktų leidėjo išreikštą susirūpinimą dėl šių dviejų reglamentų aiškinimo nuoseklumo (žr. šios išvados 42 punktą).

[76] Priešingai nei kai kuriose reglamento „Briuselis I“ kalbinėse versijose, reglamente „Roma II“ nepaminėta sąvoka „kvazideliktas“. Vis dėlto pastarojo reglamento 11 ir 12 konstatuojamosiose dalyse patikslinta, kad jame įtvirtintos kolizinės normos taikomos, be kita ko, „atsakomybei delikto atveju“ ir „atsakomybei be kaltės“.

[77] Šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:612, 39 punktas). Išskyrus tai, kad reglamento „Briuselis I“ materialinė taikymo sritis apima išimtis, kurių nėra reglamente „Roma II“, ir atvirkščiai.

[78] Žr. reglamento „Roma II“ 29 konstatuojamąją dalį.

[79] Dar kartą darau nuorodą į šios išvados 62 punktą. Šiuo aspektu, mano nuomone, reglamento „Roma II“ taikymo sritis yra platesnė nei reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritis. Tiesa, jog 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendime *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499) Teisingumo Teismas nusprendė, kad ikisutartinė atsakomybė priskirtina „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, o Sąjungos teisės aktų leidėjas ją klasifikavo kaip „culpa in contrahendo“ reglamento „Roma II“ 12 straipsnyje, priskirdamas „kitiems veiksmams negu deliktas [žalą sukėlęs įvykis]“. Iš to išplaukia tam tikras nenuoseklumas. Iš tiesų, kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas, pareiga atlyginti žalą, atsiradusią dėl nepateisinamo derybų dėl sutarties nutraukimo, kyla būtent iš „žalą sukėlusio įvykio“, už kurį atsakomybė priskirtina atsakovui, t. y. dėl teisės normų, kuriomis šalys įpareigojamos geranoriškai elgtis per tokias derybas, pažeidimo (žr. minėto sprendimo 25 ir 27 punktus).

praturtėjimą. Toks suskirstymas patvirtina, kad grąžinimo prievolė, kuria paremtas tokiu praturtėjimu grindžiamas reikalavimas, nekyla iš „žalą sukėlusio įvykio“, kaip jis suprantamas pagal minėto 5 straipsnio 3 punktą [80].

79. *Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta*, laikausi nuomonės, kad reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktas netaikomas reikalavimams dėl restitucijos, grindžiamiems nepagrįstu praturtėjimu [81].

80. Priešingai, nei leidžia suprasti Čekijos vyriausybė, toks aiškinimas visiškai nelemia atsisakymo vykdyti teisingumą. Tais atvejais, kai šio reglamento 5 straipsnio 1 punktas netaikytinas [82], tiesiog darytina išvada, kad teisės subjektas neturi galimybės pasirinkti jurisdikcijos, siekdamas pareikšti nepagrįstu praturtėjimu grindžiamą ieškinį, kuris turės būti pareikštas atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės narės teismuose remiantis minėto reglamento 2 straipsnio 1 dalyje numatyta bendrąja taisykle [83].

81. *Be to*, ši išvada, *pirma*, visiškai atitinka reglamento „Briuselis I“ sistemą. Primenu, jog ši sistema grindžiama būtent atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismo jurisdikcijos *principu* [84]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad ši bendroji taisyklė, kuri išreiškia principą *actor sequitur forum rei* [85], paaiškinama tuo, kad atsakovas iš principo gali lengviau apsiginti savo gyvenamosios (buveinės) vietos teismuose [86]. Šis sprendimas sudaryti palankesnes sąlygas atsakovui savo ruožtu pateisinamas tuo, kad vykstant procesui jo padėtis paprastai yra silpnesnė, nes jis nesiėmė iniciatyvos pradėti proceso ir turi apsiginti nuo ieškovo ieškinio [87].

82. Taigi negalima teigti, kaip tai daro Komisija, kad civilinių ir komercinių prievolių srityje neturėtų būti „teisinės spragos“ tarp reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 1 punkto ir 5 straipsnio 3 punkto, todėl visada turi egzistuoti atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės narės teismų jurisdikcijos alternatyva. Jei visuomet būtų galimybė kreiptis į šiose nuostatose numatytus papildomus teismus, bendroji taisyklė taptų antraeilė ir ieškovui būtų sudarytos daug palankesnės sąlygos, priešingai Sąjungos teisės aktų leidėjo valiai [88].

[80] Komisijos teiginys, pateiktas 2003 m. liepos 22 d. pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“) aiškinamojo memorandumo p. 8 (COM(2003) 427 *final*), t. y. kad nepagrįstas praturtėjimas priskirtinas „kvazideliktams“, mano nuomone, neteisingas. „Kvazideliktai“, kaip „deliktai [žalą sukėlę įvykiai]“, priešingai nei nepagrįstas praturtėjimas, priskiriami reglamento „Roma II“ II skyriui.

[81] Pabrėžiu, kad lemiamas aspektas nėra tai, kad tokio reikalavimo dalykas yra turto *grąžinimas*. Kaip nurodžiau šios išvados 41 punkte, ieškinio kvalifikavimas priklauso nuo prievolės, kuria grindžiamas šis ieškinys, *šaltinio*, o ne nuo ieškovo reikalaujamo „ištaisymo“ (*remedy*). Taigi, mano nuomone, reikalavimai dėl restitucijos, grindžiami „žalą sukėlusiu įvykiu“ (žr. *Common law* sąvoką „restitution for wrongdoing“) patenka į reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punkto taikymo sritį (tuo pačiu klausimu žr. Magnus, U. ir Mankowski, P., *op. cit.*, p. 272). Tas pats *mutatis mutandis* pasakytina ir apie reglamentą „Roma II“ (žr. Dickinson, A., *op. cit.*, p. 301–307, 496 ir 497).

[82] Žr. šios išvados 44–52 punktus.

[83] Taigi situacija labai skiriasi nuo nagrinėtosios 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendime *Masdar (UK) / Komisija* (C-47/07 P, EU:C:2008:726), kurį nurodė Čekijos vyriausybė. Tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos teismai, kurie pagal SESV 268 straipsnį ir 340 straipsnio antrą pastraipą turi išimtinę jurisdikciją priimti sprendimus dėl Sąjungai pareikštų reikalavimų „deliktinės atsakomybės srityje“, taip pat šiuo pagrindu turi jurisdikciją nagrinėti nepagrįstu praturtėjimu grindžiamą ieškinį (žr. to sprendimo 48 punktą). Tačiau, Teisingumo Teismo teigimu, priešingas aiškinimas galėjo lemti atsisakymą vykdyti teisingumą. Iš tiesų, kadangi pagal ESV sutarties sistemą nacionaliniai teismai turi jurisdikciją priimti sprendimus dėl Sąjungos „sutartinės atsakomybės“, o Sąjungos teismai – jurisdikciją nagrinėti jos „deliktinę atsakomybę“, siauras antrosios sąvokos aiškinimas potencialiai galėtų sukelti neigiamą jurisdikcijos koliziją, nes nei nacionaliniai teismai, nei Sąjungos teismai neturėtų teisės nagrinėti tokio ieškinio (žr. minėto sprendimo 49 punktą). Tačiau šios problemos nėra reglamento „Briuselis I“ sistemoje.

[84] Žr. šios išvados 35 punktą.

[85] Šis bendras principas išreiškia mintį, kad ieškovas turi iškelti bylą atsakovui pastarojo gyvenamosios (buveinės) vietos teismuose.

[86] Be kita ko, žr. 1992 m. birželio 17 d. Sprendimą *Handte* (C-26/91, EU:C:1992:268, 14 punktas); 2000 m. liepos 13 d. Sprendimą *Group Josi* (C-412/98, EU:C:2000:399, 35 punktas) ir 2002 m. vasario 19 d. Sprendimą *Besix* (C-256/00, EU:C:2002:99, 52 punktas).

[87] Žr. 1997 m. kovo 20 d. Sprendimą *Farrell* (C-295/95, EU:C:1997:168, 19 punktas).

[88] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato F. Jacobs išvadą byloje *Engler* (C-27/02, EU:C:2004:414, 55 punktas).

83. Atvirkščiai, kaip jau paaiškinau, Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktas, kaip šios bendrosios taisyklės išimtis, turi būti aiškinamas siaurai, todėl „negalima j[o] aiškinti plačiau, nei [šioje nuostatoje] aiškiai įtvirtinti atvejai“ [89]. Vis dėlto toks platus sąvokos „žalą sukėlęs įvykis“ aiškinimas, kaip antai siūlomas Čekijos vyriausybės ar Komisijos, reikštų šios nuostatos taikymą atvejui, kurio ji aiškiai nenumato, t. y. nepagrįsto praturtėjimo atvejui [90].

84. *Antra*, nesu įsitikinęs, kad artumo ir teisingumo vykdymo tikslai, kuriais paremtas reglamento „Briuselis I“ 5 straipsnio 3 punktas [91], reikalauja kitokio aiškinimo.

85. Iš tiesų, be to, kad šie tikslai bet kuriuo atveju neleidžia nepaisyti minėto 5 straipsnio 3 punkto formuluotės, abejoju, ar šiuo atveju yra „ypač glaudus“ ryšys tarp pagrindinėje byloje nagrinėjamo reikalavimo ir Kroatijos teismo, į kurį kreipėsi ieškovė pagrindinėje byloje, todėl šis teismas tikrai būtų tinkamesnis nei Vokietijos teismai tam, kad būtų priimtas sprendimas dėl šios bendrovės teiginių, t. y. nustatyta, ar tenkintos tokio praturtėjimo sąlygos [92], be kita ko, kiek tai susiję su įrodymų, reikšmingų šiuo klausimu, rinkimu ir vertinimu.

86. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam pritaria Čekijos vyriausybė ir Komisija, mano, jog taip yra dėl to, kad praturtėjimą sukėlęs įvykis, t. y. vykdymo procedūra, kurią pradėjo BP EUROPA pirmtakė, vyko Kroatijoje. Taigi visos reikšmingos faktinės aplinkybės yra susijusios su šia šalimi, o Vokietijoje yra tik atsakovės pagrindinėje byloje buveinės vieta.

87. Vis dėlto siekiant priimti sprendimą dėl nepagrįstu praturtėjimu grindžiamo prašymo dėl restitucijos, pirmiausia reikia nustatyti, ar toks praturtėjimas tikrai buvo. Taigi atrodo, kad sprendimui dėl tokio reikalavimo priimti labiausiai tinka ne vietos, kurioje įvyko praturtėjimą sukėlęs įvykis, o pasirinktini vietos, kurioje atsakovas tariamai praturtėjo, teismai.

88. Pagal analogiją reglamento „Roma II“ 10 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad, kai nepagrįstas praturtėjimas atsiranda nesant ankstesnių santykių tarp šalių ir jų įprastinė gyvenamoji (buveinės) vieta nėra toje pačioje šalyje, atitinkamai nesutartinei prievolei taikoma šalies, „kurioje buvo nepagrįstai praturtėta“, teisė. Taigi kalbama ne apie šalį, kur įvyko praturtėjimą sukėlęs įvykis, o apie šalį, kur atsakovas gavo aptariamą ekonominę naudą. Lėšų pervedimo į banko sąskaitą atveju, kaip antai šioje byloje, praturtėjimo valstybė yra ta, kurioje yra bankas, kuriame yra ši sąskaita [93].

[89] Be kita ko, žr. 2013 m. liepos 18 d. Sprendimą *ÖFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, 31 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

[90] Šis logiškas siauras aiškinimas juo labiau taikytinas, nes priešingu atveju jurisdikcija būtų suteikta ieškovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismui, taip įtvirtinant *forum actoris*, visiškai priešingą reglamente „Briuselis I“ numatytai bendrajai taisyklei (žr. 1995 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289, 13 punktas)). Iš tiesų Komisija siūlo, kad „žalos atsiradimo vieta“ būtų laikoma vieta, kur ieškovui turėjo būti grąžintas praturtėjimą sudarantis turtas, o dėl to, mano nuomone, daugeliu atvejų ši vieta reikštų jo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą.

[91] Žr. šios išvados 36 punktą.

[92] Kaip antai primintos šios išvados 31 punkte.

[93] Šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 15 d. *Commercial Court, Queen's Bench Division* (Jungtinė Karalystė) sprendimą *Banque Cantonale de Genève v. Polevent Ltd and others*, (2016) 2 W.L.R. 550, § 18, ir Dickinson, A., *op. cit.*, p. 503–508. Be to, vykstant teisėkūros procesui Parlamentas buvo pasiūlęs kaip sąsajos kriterijų taikyti „valstybės, *kurioje iš esmės įvyko nepagrįstą praturtėjimą sukėlęs įvykis*, teisę, neatsižvelgiant į tai, kurioje valstybėje buvo praturtėta“ (kursyvu išskirta mano) (žr. Europos Parlamento poziciją, priimtą per pirmąjį svarstymą 2005 m. liepos 6 d., siekiant priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. .../2005 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“), dokumentas P6_TC1-COD(2003)0168). Tačiau Sąjungos teisės aktų leidėjas šiam pasiūlymui galiausiai nepritarė.

89. Šiuo atveju tikėtina, kad ši vieta yra Vokietijoje [94]. Atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės narės teismai gali geriausiai įvertinti šio praturtėjimo tikrumą [95], nes jie susiję su praturtėjimą sudarančios sumos gavimo vieta. Mano nuomone, iš to matyti, kad, bendrai paėmus, nėra „ypač glaudaus“ ryšio, siejančio nepagrįstu praturtėjimu grindžiamus reikalavimus su kitokiu teismu nei atsakovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismas [96].

90. Be to, praktinis nepatogumas, t. y. tai, kad HRVATSKE ŠUME ieškinį BP EUROPA turi pareikšti šios bendrovės nuolatinės buveinės valstybės narės teismuose (nepatogumas, kuris, primenu, išplaukia iš Sąjungos teisės aktų leidėjo valios [97]), kompensuojamas procesine nauda: darant prielaidą, kad reikalavimas yra pagrįstas, ir jeigu atsakovės pagrindinėje byloje turtas yra Vokietijoje, ieškovė pagrindinėje byloje iškart turės nacionalinį vykdomąjį dokumentą ginčijamai sumai išieškoti (būsimą Vokietijos teismų sprendimą) ir jai nereikės pradėti egzekvatūros procedūros, kad šioje valstybėje narėje būtų pripažintas vykdytinu galimas Kroatijos teismo sprendimas [98].

V. Išvada

91. Atsižvelgdamas į visus išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į pirmąjį prejudicinį *Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Apeliacinis komercinių vylų teismas, Kroatija) klausimą:

2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 5 straipsnio 1 punktas ir 5 straipsnio 3 punktas turi būti aiškinami taip, kad nepagrįstu praturtėjimu grindžiamas reikalavimas dėl restitucijos:

– nepriskirtinas „bylai dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal pirmąją nuostatą, nebent jis glaudžiai susijęs su egzistuojančiu, arba tariamai egzistuojančiu, ankstesniu sutartiniu santykiu tarp ginčo šalių, ir

– nepriskirtinas „bylai dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto, kaip tai suprantama pagal antrąją nuostatą.

94 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nėra patikslinimų šiuo klausimu.

95 Dėl įrodymų, susijusių su atitinkamu ieškovės pagrindinėje byloje turto sumažėjimu ir „pagrindo“ nebuvimu, manau, kad nagrinėjamu atveju tai yra *Vrhovni sud* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimas (žr. šios išvados 14 punktą), kuris gali būti pripažintas Vokietijoje, nesant reikalo pradėti jokios procedūros šiuo klausimu (žr. reglamento „Briuselis I“ 33 straipsnį).

96 Žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, 69 punktas) ir *House of Lords* (Jungtinė Karalystė), *Kleinwort Benson Limited v. City of Glasgow District Council*, *Lord Goff* nuomonę.

97 Žr. šios išvados 81 punktą.

98 Žr. reglamento „Briuselis I“ 38–41 punktus.